УДК 81'4:2-287(045)
https://doi.org/10.31548/philolog2019.03.089

ФУНКЦІЇ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ У ПРАВОСЛАВНІЙ ПРОПОВІДІ

О. В. ЛЯШКО, аспірант кафедри англійської філології, перекладу і філософії мови імені професора О. М. Мороховського
Київського національного лінгвістичного університету
E-mail: olyalyashko15@gmail.com
http://orcid.org/0000-0002-3071-2565

Анотація. *У статті досліджуються функції інтертекстуальності у православних проповідях англійською, російською й українською мовами. Установлено поліфункціональність інтертекстуальності у православних проповідях із визначенням таких основних функцій, як текстотвірна, смислотвірна, мультимодальна, екзегетична, суб'єктивно-оціночна, рецептивно-орієнтована, прагматична, прототипна (типологічна), дискурсивно-стилістична (інтердискурсивна) та лінгвокультурологічна.*

Текстотвірна функція інтертекстуальності у православній проповіді формує поверхневу структуру тексту через зв'язок між собою композиційних частин тексту. Смислотвірна функція забезпечує цілісність змісту тексту і утворює глибинну структуру тексту (глибинно-смисловий рівень). Мультимодальна функція відображає взаємозв'язок тексту проповіді з невербальним інтертекстом (аудіальним, просторовим і візуальним). Екзегетична (тлумачна) функція полягає у додатковому поясненні (тлумаченні) слухачеві / читачеві інформації, що міститься у проповіді, засобами інтертексту. Суб'єктивно-оціночна функція виражає засобами інтертексту власні переживання автора, пов'язані з ситуаціями, денотованими проповіддю. Рецептивно-орієнтована функція спрямована на внутрішній діалог адресатів з адресантами-проповідниками через уживання останніми різних видів інтертекстуальності та прецедентності. Прагматична функція відображається стратегіями впливу проповідника на адресата: дидактичною, аргументативною і спонукально-емотивною. Прототипна (типологічна) функція інтертекстуальності віддзеркалює систему специфічних ознак, що є характерним для жанру православної проповіді, базованого на обов'язковому застосуванні прямих та непрямих цитат з текстів Святого Передання. При дискурсивно-стилістичній (інтердискурсивній) функції православні проповіді набувають спільних стильових рис з текстами або фрагментами текстів інших дискурсивних практик та іншомовних текстів. Лінгвокультурологічна функція висвітлює культурні й етнічні особливості у проповідях англійською, російською й українською мовами.

Перспективним є створення уніфікованої класифікації типів і засобів інтертекстуальності у лінгвістичному ракурсі зважаючи на їхню інваріантність і варіативність у православній проповіді різними мовами.

Ключові слова: *інтертекстуальність, функції, поліфункціональність, прецедентність, цитата, парафраз, алюзія, ремінісценція, православна проповідь.*

Актуальність теми дослідження. Термін *інтертекстуальність* (фр. ‘intertextualité’, від лат. inter «між» і textum «тканина, зв'язок, будова») уперше

© *О. В. Ляшко*

використала в 1967 році французька дослідниця болгарського походження Ю. Кристева. З появою поняття інтертекстуальність з'являються різні підходи до його розуміння: *філософсько-постструктуралістський* – відношення між текстами у безмежному текстовому просторі; *філологічний* – проблема літературних впливів (творчий діалог авторів), внутрішні мотиви твору (стилізація, пародіювання, колаж), цитати, різні форми чужої мови, алюзії, ремінісценції, прецедентні тексти та феномени; *текстотипологічний (жанровотекстовий)* – акцентування на типологічній властивості текстуальності. Однак сам термін «інтертекстуальність не відкриває якесь нове явище, а дозволяє по-новому осмислити і освоїти форми експліцитного й імпліцитного перетину двох текстів» [9, с. 48]. Дослідженню інтертекстуальності присвячена достатньо велика кількість робіт [3; 5; 9; 11; 12; 13; 14; 15], в яких набір функцій, а іноді й класифікації міжтекстових зв'язків суттєво різняться через відмінні погляди на поняття інтертексту. Актуальним залишається створення уніфікованої класифікації і виведення переліку функцій інтертекстуальності в лінгвістичному ракурсі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Узагальнюючи погляд Н.О. Фатєєвої щодо функцій інтертексту в художньому дискурсі, виокремлюємо важливі для дослідження православної проповіді семіотичну, смислотвірну, текстотвірну, метатекстову функції [12, с. 37-39]. До «функціонально-прагматичного змісту інтертекстуальності як категорії відкритості тексту» [13, с. 204] зверталася В.Є. Чернявська. Серед висвітлених дослідницею у науковому дискурсі функцій наша увага зосереджується на наступних функціях: смислотвірній, рецептивно-орієнтованій, ідейно-тематичній, змістовно-тематичній, прототипній, дискурсивній і стилістичній [13, с. 204-210]. А. М. Смоліна й О. А. Лубкіна аналізують стильові риси церковно-релігійних текстів різних жанрів з огляду на реалізацію в них таких форм інтертекстуальності, як: цитування, алюзія та ремінісценція. Серед запропонованих дослідницями функцій спільними для всіх трьох форм інтертекстуальності є смислотвірна функція та функція впливу на інтелектуальну та почуттєву сферу адресата. Цитування й алюзії реалізують, насамперед, аргументативну і виховну функції. Крім того, вчені зазначають, що цитати можуть виконувати естетичну, оціночну й експресивну функції [11, с. 269-270]. Інші науковці, зокрема І.В. Арнольд у своїй стилістиці декодування [3, с. 359-440], французька дослідниця Н. Пьєґе-Ґро [9, с. 84-110], Г.В. Денисова [5, с. 163-178] пропонують перелік функцій інтертекстуальності, аналізуючи художню літературу, тому, не зважаючи на різноманіття запропонованих функцій, не всі з них можуть бути застосовані при дослідженні інтертекстуальності у православній проповіді.

Формулювання мети і завдань статті. Мета статті полягає у виявленні основних функцій інтертекстуальності у православній проповіді англійською, російською й українською мовами. Мета реалізується у низці завдань: запропонувати класифікацію функцій інтертексту в православній проповіді досліджуваними мовами; ідентифікувати спільні і відмінні функції зважаючи на догматичні і лінгвокультурологічні особливості проповідницьких текстів; визначити основні засоби реалізації інтертексту з огляду на його функціональну специфіку в православній проповіді.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проаналізувавши сучасні

© *О. В. Ляшко*

фундаментальні роботи з інтертекстуальності, виокремимо ті функції, котрі є релевантними для інтертексту у православній проповіді: текстотвірна, смислотвірна, мультимодальна, екзегетична, суб'єктивно-оціночна, рецептивно-орієнтована, прагматична, прототипна (типологічна), дискурсивно-стилістична (інтердискурсивна) та лінгвокультурологічна.

Характерним для жанру православної проповіді є експліцитне й імпліцитне посилання на тексти Святого Письма. Інтертекстуальність православної проповіді простежується в різних позиціях проповідницького тексту, а саме: у *заголовку*, в *епіграфі*, завдяки *сильним позиціям початку / кінця*, через *висунення* (за термінологією І.В. Арнольд) як спробу проповідника привернути увагу адресата на найбільш важливі структурні елементи тексту, що частково переплітається з *композиційним прийомом «золотого перетину»*, та у *післямові*. Згадані структурні частини не є обов'язковими композиційними елементами правосла-вної проповіді, проте демонструють *текстотвірну* функцію:

This is the day of Resurrection! Let us be illumined, O people! Pascha! The Pascha of the Lord. For from death to life, and from earth to heaven, has Christ our God led us, as we sing the song of victory! (Paschal Canon, Ode I) [17].

Згаданим вище *епіграфом*, що є прямою цитатою з церковнобогослужбового пасхального канону, починається великоднє (2015 року) архіпастирське послання Блаженнішого митрополита Тихона (Молларда) [17]. Цей цитатний епіграф, маркований курсивом у проповідницькому тексті, задає вектор подальшого святкового привітання Предстоятеля до своєї американської пастви, в якому, крім того, лунають на *початку* та в *кінці* проповіді (як *висунення* за термінологією І. В. Арнольд) однакові *прецедентні* (відомі всім представникам конфесії) слова: **CHRIST IS RISEN! INDEED HE IS RISEN!**, марковані великими літерами та символічним для свята Великодня червоним кольором.

Якщо *текстотвірна* функція формує поверхневу структуру тексту через зв'язок між собою його композиційних частин, то *смислотвірна* функція інтертекстуальності у православній проповіді забезпечує цілісність змісту тексту і утворює глибинну структуру тексту (глибинно-смисловий рівень), наприклад:

Христос говорить: ***Я є шлях, і істина, і життя*** *(Ін. 14:6). Тобто, якщо ми хочемо прийти до Бога, ми маємо пройти саме тим шляхом, яким пройшов наш Господь. А шлях Христа тільки один – це шлях через Голгофу. <…> Спаситель каже:* ***Широкі ворота і просторий шлях, що ведуть у загибель, і багато хто йде ними… тісні ворота і вузький шлях, що ведуть у життя, і небагато хто знаходить їх*** *(Мф. 7:13-14). У кожного з нас має бути і буде своя Голгофа. <…> Один із новомучеників минулого століття говорив, що страждання за Христа – це також дар Божий, який треба заслужити у Бога. <…> Преподобний Єфрем Сирін так і говорить: «Христос – це наше життя, отже, якщо хтось постраждає за Христа, той повинен знати: він постраждав заради життя вічного».* [8, с. 242-243].

У наведених фрагментах з проповіді **«У кожного християнина є своя Голгофа»** простежуємо низку взаємопов'язаних засобів інтертекстуальності: 3 прямі цитати, марковані у проповідницькому тексті курсивом

© О. В. Ляшко

(курсив – в оригіналі, напівжирний наш – О.Л.) і посиланням на першоджерело, з яких дві належать євангельським текстам (від Іоанна 14:6 та від Матфея 7:13-14) та одна – патристичній літературі: преподобному Єфрему Сиріну. Слова безіменного новомученика автор проповіді передає парафразом. У такий спосіб, у тексті проповіді спостерігаємо діалог смислогенеруючих фрагментів авторів різних епох та часів, що формує смислову когерентність тексту, пов'язуючи інтертекстуальні новозавітні джерела з патристичною літературою та з текстами Святого Передання.

Взаємодія тексту з фрагментами «текстів» інших мистецтв простежується, згідно з поглядом Н.О. Фатєєвої, у ракурсі широкого культурно-семіотичного погляду на інтертекстуальність [12, с. 37]. За нашими спостереженнями, текст православної проповіді може супроводжуватися різними додатковими відносинами: візуальними, аудіальними, які слугують декоративним оздобленням мовного повідомлення і фактично є його подвійним кодуванням для посилення інформаційної ваги, що, на думку В. Є. Чернявської, йменується полікодовим текстом [13, с. 94]. Для відображення додаткових відносин (текстових, аудіальних, лінгвістичних, просторових і візуальних), на наш погляд, краще застосовувати термін *мультимода-льність* (детальніше, наприклад, у G. Kress [16]). Відповідно, інтертекстуальність православної проповіді виконує *мультимодальну* функцію. Зазначена вище функція зустрічається у письмовому англомовному різдвяному (2015 року) проповідницькому привітанні [17], в якому, окрім тексту привітання зі святом, є наявною ікона Різдва Христова. Православна ікона розглядається нами як один з видів мультимодальної проповіді, як мовчазна проповідь, що містить у згорнутому вигляді прецедентну ситуацію новозавітного Різдва Богонемовля.

У процесі текстотворення простежується «механізм метамовної рефлексії» [12, с. 38]: спроба метатекстового переосмислення претексту з метою вилучення нового сенсу «свого» тексту. Таким чином відбувається дописування «чужого слова» (термін М.М. Бахтіна [4, с. 316]), його тлумачення або коментар, що дає підставу виділити третю *екзегетичну* (тлумачну) функцію інтертексту, наприклад:

Помітивши Закхея, який сидів на дереві, Христос сказав: «Закхею! Злізь скоріше, бо сьогодні Мені треба бути у тебе в домі» (Лк. 19, 5). Спаситель відвідав будинок збирача податків і розбудив у ньому почуття покаяння. Христос приніс спасіння родині Закхея. Це просте, але дуже глибоке євангельське оповідання нагадує нам, віруючим людям, про необхідність шукати Христа, намагатися Його побачити, пізнати й наблизитися до Нього, тому що тільки в Ньому істинний сенс життя і тільки Він може дати людині повноту всіляких благ, земних і небесних [10, с. 233].

Автор починає проповідь, поєднуючи вільний інтертекст-переказ з прямою цитатою з Євангелія від Луки (19:5), а далі, вживаючи метатекст, тлумачить згаданий новозавітний текст, пристосовуючи його відповідно до потреб сучасних православних християн. У такому поясненні цитованого фрагменту вбачаємо *екзегетичну* функцію інтертекстуальності православної проповіді.

Проповідницькі тексти під час авторського тлумачення нерідко

© О. В. Ляшко

набувають в якійсь мірі (приховано чи явно) індивідуально-авторських смислів, тобто висвітлюється *суб'єктивно-оціночна* функція інтертексту, що опирається на ситуації в тексті і власні переживання автора, за І.В. Арнольд [3] (пор. з ідейно-тематичною функцією як індивідуально-авторською концепцією світу у В.Є. Чернявської [13]):

Тайна христианской веры заключается в том, что мы приходим ко Христу, еще не увидев Его, потому что начинаем верить в Него, потому что сердце наше отзывается на Его слово, потому что в Его Евангелии мы слышим глаголы жизни и постепенно перед нами раскрывается видение воскресшего Христа. Постепенно от веры бессознательной мы приходим к вере разумной, когда Господь открывается нам, и когда мы уже можем сказать: «Воскресение Христово видевше», а не только: «Воскресению Христову веровавше» [1, с. 10].

У фрагменті з проповіді автор вживає пряму цитату з православного Символу віри (короткого і точного викладу основ християнського віровчення) та передає власний релігійний досвід, постійно повторюючи інклюзивні займенники: ***ми, наше***, ***нами, нам***, за допомогою яких виявляється *суб'єктивно-оціночна* функція інтертексту.

Вживання авторами згаданих інклюзивних займенників, з одного боку, та прямих і непрямих цитат, алюзій і ремінісценції, з іншого, провокує діалог між проповідниками і адресатами через взаємодію тексту з реципієнтом, тобто простежується взаємозумовленість категорій інтертекстуальності й адресованості, при якій виокремлюється *рецептивно-орієнтована функція* інтертекстуальності. Взаємодія тексту з адресатом відбувається за рахунок *прецедентності* (за термінологією Ю.М. Караулова [6, с. 216] і В.В. Красних [7, с. 173-174]) як одного з засобів вираження інтертекстуальності. У проповідях трьома аналізованими мовами зустрічаються прецедентні імена, вислови, речення, фрагменти текстів, що висвітлюються у тексті за рахунок різних типів і засобів інтертексту (прямі, непрямі цитати: парафраз, інтертекст-переказ, алюзії, ремінісценції тощо), наприклад:

During Great Lent, we are called to "come to our senses," even as the prodigal son recognized the error of his ways and sought his father's forgiveness [17].

Крім того, що у наведеному прикладі проповідник уживає парафраз *"come to our senses"* з максимальним наближенням до прямої цитати з Першого послання до корінфян апостола Павла (15:34*)*, у фрагменті пригадується *прецедентна ситуація*: євангельська притча про блудного сина (від Луки 15:11-32), котру адресант орієнтує на реципієнтів з метою викликати каяття (як засіб прагматичної функції). Схожий заклик до покаяння знаходимо в україномовній православній проповіді:

Покаянням виправдався митар, пробачено грішницю, покаяння відкрило розсудливому розбійнику райські двері, покаянням апостол Петро, який відрікся, був пробачений і відновлений в апостольській гідності [10, с. 256].

Проповідник оперує у цьому прикладі лише *прецедентними висловами*: покаяння митаря (від Луки 18:10-14), пробачення грішниці (від Іоанна 8:2-11), покаяння розсудливого розбійника (від Луки 23:39-43), покаяння і пробачення апостола Петра

© О. В. Ляшко

(від Луки 22:61-62; від Іоанна 21:15-19), котрі християни сприймають у вигляді згорнутої інформації, як коди або тригери, що виконують *рецептивно-орієнтовану функцію* через встановлення зв'язків між *прецедентними текстами* і адресатом.

Стратегіями впливу проповідника на адресата визначається наступна функція інтертекстуальності – *прагматична*. Нами були виявлені спільні стратегії впливу для православних проповідей англійською, російською й українською мовами, а саме: дидактична, аргументативна і спонукально-емотивна. Відповідно, кожна стратегія відрізняється тактиками і засобами актуалізації інтертекстуальності, наприклад:

Давайте в течение Великого поста посмотрим в глубины собственной души и ужаснемся тому греховному мраку, который царит в ней. Давайте задумаемся о том, что мы никогда от этого мрака не освободимся, если только Господь не посетит нашу душу и не озарит наше внутреннее естество Своим Божественным светом, по слову апостола Павла, которое мы сегодня слышали: ***«Ночь прошла, а день приблизился»*** *(Рим. 13, 12)* [2, с. 13].

Автор російськомовної проповіді у згаданому фрагменті використовує *спонукально-емотивну* стратегію впливу за рахунок *тактики* заклику до внутрішньої роботи над собою, до покаяння, підтверджуючи свої думки *прямою цитатою* з новозавітного Послання до римлян (13:12), маркованою курсивом (курсив – в оригіналі, напівжирний наш – О.Л.) та посиланням у дужках.

У трьох досліджуваних нами мовах застосовуються проповідниками гомогенні (однорідні) тексти зі Святого Письма, які відображають, на нашу думку, *прототипну (типологічну)* функцію інтертекстуальності:

Христос, узявши трьох учнів: Петра (як першого у вірі), Іоанна (як першого в любові) і Якова (як першого в терпінні й вірності), зійшов на гору помолитися (Лк. 9, 28). «…І преобразився перед ними: засяяло лице Його, як сонце, одежа ж Його стала білою, як світло» (Мф. 17, 2), «…стала блискучою, дуже білою, як сніг» (Мк. 9, 3) [10, с. 54].

Проповідник уживає парафраз в першому реченні з фрагмента та дві прямі цитати, марковані лапками та посиланням у дужках, посилаючись на гомогенні тексти одразу трьох євангелістів, які свідчать про подію Преображення Христа.

Тексти і дискурси різних функціонально-комунікативних класів можуть, на думку В. Є. Чернявської [13], набувати спільних стильових рис за рахунок включення в текст фрагментів текстів інших дискурсивних практик та іншомовних текстів. Такі інтертекстуальні запозичення у жанрі православної проповіді виконують *дискурсивно-стилістичну* або, якщо посилатись на праці відомого представника критичного дискурс-аналізу Н. Фейрклафа [15], *інтердискурсивну* функцію, наприклад:

In recent years, we have been increasingly invited to immerse ourselves in a multitude of "universes" as an alternative to our everyday lives. Most recently, yet another installment of the "Star Wars" universe was released, and surely there will be more to come, along with an endless array of similar cinematic worlds and virtual realities in the realms of sports, entertainment, the internet and in the media. While promising an escape from the mundane, such things often leave us still trapped in our own world of earthly passions and desires [17].

© *О. В. Ляшко*

Текст англомовної різдвяної православної проповіді збагачується прецедентним включенням з сучасної кінематографічної дискурсивної практики: проповідник посилається на продовження саги про всесвіт «Зоряні Війни» з нескінченною безліччю подібних кінематографічних світів і віртуальних реальностей в сферах спорту, розваг, інтернету і засобах масової інформації, що підтверджує *інтердискурсивну* функцію.

Засоби інтертекстуальності у православній проповіді трьома досліджуваними мовами мають багато спільних (ізоморфних) рис, проте аломорфізм простежується при вживанні проповідниками прецедентних феноменів, які мають *культурні* та *етнічні* розбіжності. Шанування святих і святинь поділяється на *загальноцерковне*, тобто широко відоме всьому православному світові, та *місцевошановане* – відоме в межах однієї єпархії, наприклад за географічними й історичними ознаками. В свою чергу, останні ми співвідносимо з *локально-прецедентними феноменами* або національно-прецедентними, за класифікацією В.В. Красних [7, с. 50]. На наш погляд, саме *локально-прецедентні феномени* у вигляді *місцевошанованих* святих і святинь відображають *лінгвокультурологічну* функцію інтертекстуальності, наприклад:

It is the reality that is given to us in the miracle working icons of the Mother of God, such as the Hawaii Iveron Icon that graces us with her presence during this Memorial Day Pilgrimage [17].

У проповіді англійською мовою автор звертає увагу на *Мироточиву Іверську Гавайську Ікону Богородиці,* що знаходиться у місті Гонолулу штату Гавайї. Ікона є відомою православним всього світу як чудотворна і мироточива, проте особливого шанування набуває саме в Америці, що і дає нам підставу розглядати таке посилання проповідника як вияв *лінгвокультурологічної* функції*.* При цьому в проповіді зазначається про суто американське традиційне свято під назвою *Memorial Day Pilgrimage* (національне свято США, що відзначається щорічно в останній понеділок травня і присвячено пам'яті американських військовослужбовців, що загинули у всіх війнах і збройних конфліктах, в яких США брали участь).

Лінгвокультурологічні особливості у православних проповідях англійською, російською й українською мовами стосуються більше історичних, культурних і географічних (лінгвокраїнознавчих) ознак, проте є однаковими у богословському і догматичному аспектах, адже головна мета Православ'я полягає у єдності, котру не можна розірвати.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи, варто відзначити, що інтертекстуальності у православних проповідях англійською, російською та українською мовами властива *поліфункціональність*. З огляду на спільність і відмінність ідентифікованих функцій, виявлено, що текстотвірна та смислотвірна функції інтертексту є обов'язковими у православних проповідях трьома досліджуваними мовами. Мультимодальна функція більшою мірою реалізується в англомовній проповіді, в якій залучається невербальний (переважно візуальний) інтертекст. Ізоморфною характеристикою проповідей трьома мовами є наявність екзегетичної, суб'єктивно-оціночної, рецептивно-орієнтованої, прагматичної, прототипної (типологічної), дискурсивно-стилістичної (інтердискурсивної), лінгвокульту-

© *О. В. Ляшко*

рологічної функцій. Проте певний функціональний аломорфізм простежується з огляду на превалювання тієї чи іншої функції. Так, в англомовній проповіді більш вираженою є суб'єктивно-оціночна функція, у російськомовній – рецептивно-орієнтована, а в українськомовній – екзегетична. У ході дослідження було помічено, що той самий інтертекст може виконувати одразу декілька функцій. Перспективою подальших досліджень вважаємо створення уніфікованої класифікації типів і засобів інтертекстуальності зважаючи на їхню інваріантність і варіативність у православній проповіді зазначеними мовами.

Список використаних джерел

1. Алфеев И. Проповеди. Том 2. Воскресные дни. Москва: ИД «Познание», 2017. 336 с.

2. Алфеев И. Проповеди. Том 3. Великий пост и Страстная седмица. Москва: ИД «Познание», 2018. 352 с.

3. Арнольд И.В., Бухаркин П.Е. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность: Сборник статей. Санкт-Петербург: Изд-во С.-Петерб. ун-та, 1999. 444 с.

4. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. Москва: Искусство, 1986. 445с.

5. Денисова Г.В. В мире интертекста: язык, память, перевод. Москва: Азбуковник, 2003. 298 с.

6. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. Москва: Наука, 1987. 263с.

7. Красных В.В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? Москва: ИТДГК «Гнозис», 2003. 375 с.

8. Паканич А. Сияние жизни вечной. Избранные проповеди. Киев: Издательский отдел Украинской Православной Церкви, 2019. 328 с.

9. Пьеге-Гро Н. Введение в теорию интертекстуальности. Москва: Издательство ЛКИ, 2008. 240 с.

10. Сабодан В. В ім’я Отця і Сина і Святого Духа: Послання, проповіді, промови, інтерв’ю. Киев: Видання Київської Митрополії, 2005. 492 с.

11. Смолина А.Н., Лубкина О.А. Интертекстуальность как стилевая черта церковно-религиозных текстов. *Мир науки, культуры, образования: международный журнал*. 2012. №5 (36), С. 268–271.

12. Фатеева Н.А. Интертекст в мире текстов: Контрапункт интертекстуальности. Москва: КомКнига, 2006. 280 с.

13. Чернявская В. Е. Лингвистика текста: Поликодовость, интертекстуальность, интердискурсивность. Москва: Директ-Медиа, 2014. 267с.

14. Beaugrande R. de, Dressler W. Introduction to Text Linguistics. L. –NY: Longman, 1981. 136 p.

15. Fairclough N. Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research. London: Routledge, 2003. 270 p.

16. Kress G. Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication. London: Routledge, 2010. 212 p.

17. Mollard, His Beatitude, Metropolitan Tikhon Primate of the Orthodox Church in America. Official Statements, Speeches, Addresses, and Sermons.: веб-сайт. URL: https://www.oca.org/holy-synod/statements/his-beatitude-metropolitan-tikhon (дата звернення: 18.11.2019).

References

1. Alfeyev, I. (2018). Propovedi. Tom 2. Voskresnyye dni. [Sermons. Volume 2. Sundays]. Moscow: ID “Poznaniye”, 336.

© *О. В. Ляшко*

2. Alfeyev, I. (2018). Propovedi. Tom 3. Velikiy post i Strastnaya sedmitsa. [Sermons. Volume 3. Great Lent and Holy Week]. Moscow: ID “Poznaniye”, 352.

3. Arnol'd, I.V. Bukharkin, P.Ye. (1999). Semantika. Stilistika. Intertekstual'nost': Sbornik statey [Semantics. Stylistics. Intertextuality: Collection of articles]. St. Petersburg: 444.

4. Bakhtin, M.M. (1986). Estetika slovesnogo tvorchestva. [Aesthetics of verbal creativity]. Moscow: Iskusstvo, 445.

5. Denisova, G.V. (2003). V mire interteksta: yazyk, pamyat', perevod. [In the world of intertext: language, memory, translation]. Moscow: Azbukovnik, 298.

6. Karaulov, Yu.N. (1987). Russkiy yazyk i yazykovaya lichnost'. [Russian language and language personality]. Moscow: Nauka, 263.

7. Krasnykh, V.V. (2003). “Svoy” sredi “chuzhikh”: mif ili real'nost'? [“One” among “strangers”: myth or reality?]. Moscow: ITDGK Gnosis, 375.

8. Pakanich, A. (2019). Siyaniye zhizni vechnoy. Izbrannyye propovedi. [The radiance of eternal life. Selected Sermons]. Kyiv: Izdatel'skiy otdel Ukrainskoy Pravoslavnoy Tserkvi, 328.

9. P'yege-Gro, N. (2008). Vvedeniye v teoriyu intertekstual'nosti. [Introduction to the theory of intertextuality]. Moscow: Izdatel'stvo LKI, 240.

10. Sabodan, V. (2005). V im’ya Ottsya i Syna i Svyatoho Dukha: Poslannya, propovidi, promovy, interv’yu. [In the Name of the Father and the Son and the Holy Spirit: Epistles, sermons, speeches, interviews]. Kyiv: Vydannya Kyyivs'koyi Mytropoliyi, 492.

11. Smolina, A.N., Lubkina, O.A. (2012). Intertekstual'nost' kak stilevaya cherta tserkovno-religioznykh tekstov. [Intertextuality as a stylistic feature of church-religious texts]. *Mir nauki, kul'tury, obrazovaniya: mezhdunarodnyy zhurnal* №5 (36), 268–271.

12. Fateyeva, N.A. (2006). Intertekst v mire tekstov: Kontrapunkt intertekstual'nosti. [Intertext in the world of texts: Counterpoint of intertextuality]. Moscow: KomKniga, 280.

13. Chernyavskaya, V.Ye. (2014). Lingvistika teksta: Polikodovost', intertekstual'nost', interdiskursivnost'. [Linguistics of the text: Multicoding, intertextuality, interdiscursiveness]. Moscow: Direkt-Media, 267.

14. Beaugrande, R. de, Dressler, W. (1981). Introduction to Text Linguistics. L. –NY: Longman, 136.

15. Fairclough, N. (2003). Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research. London: Routledge, 270.

16. Kress, G. (2010). Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication. London: Routledge, 212.

17. Mollard, His Beatitude, Metropolitan Tikhon Primate of the Orthodox Church in America. Official Statements, Speeches, Addresses, and Sermons. : URL: https://www.oca.org/holy-synod/statements/his-beatitude-metropolitan-tikhon.

FUNCTIONS OF INTERTEXTUALITY IN THE ORTHODOX SERMON

O. V. Lyashko

Abstract. *The article examines the functions of intertextuality in the Orthodox*

© *О. В. Ляшко*

sermons in the English, Russian and Ukrainian languages.

The study of the texts as well as the multi-level dialogical relations between them, which are termed as intertextuality since the late 60-ies of the twentieth century, is considered to be promising in modern linguistics. Intertextuality is explored through the lens of philosophical and post-structuralist, philological and text-typological approaches which offer different definitions of this concept, classifications and functions of the intertextual relations.

Analysis of recent researches and publications on the problem of the functioning of intertext has helped to establish the multifunctionality of intertextuality in the Orthodox sermons by identifying such its basic functions as the text-forming, meaning- forming, multimodal, exegetical, subjective-evaluative, receptive-oriented, pragmatic, prototypical (typological), discursive-stylistic (interdiscursive) and linguoculturological.

The text-forming function of intertextuality in the Orthodox sermon shapes the surface structure of the text through the interconnection of its compositional parts. The meaning-forming function ensures the integrity of the text content and forms the implicit structure of the text (depth-semantic level). The multimodal function reflects the relationship of the preaching text with non-verbal intertext (audio, spatial and visual). The exegetical function consists in the additional explanation (interpretation) of the information contained in the sermon by means of intertext. The subjective-evaluative function expresses the author's own experiences in connection with situations denoted in sermon by means of intertext. Receptive-oriented function bases on the internal dialogue of the addressees with the addressers-preachers through the use of the different types of intertextuality and precedent phenomena. The pragmatic function in its didactic, argumentative and stimulating-emotional manifestations involves the strategies of the preacher's influence on the addressee. Prototypical (typological) function of intertextuality reflects the system of genre-forming features of the Orthodox sermon, with the obligatory use of direct and indirect quotations from the texts of the Holy Tradition. In the discursive-stylistic (interdiscursive) function the Orthodox sermons acquire common stylistic features with the texts or the fragments of the texts of the other discursive practices or foreign-language texts. The linguoculturological function highlights cultural and ethnic features in the English, Russian, and Ukrainian sermons.

It is promising to create a unified classification of types and means of intertextuality in the linguistic perspective, given their invariant and variable features in the English, Russian, and Ukrainian Orthodox sermons.

Keywords: *intertextuality, functions, multifunctionality, precedent phenomenon, quotation, paraphrase, allusion, reminiscence, the Orthodox sermon.*

© О. В. Ляшко